

УДК 811.81' 28.738.3
DOI 10.31652/2521-1307-2026-42-13

Матеріали до словника традиційних народних промислів (гончарська лексика подільських говірок). Частина 5¹

Ольга Жвава <https://orcid.org/0000-0003-1046-8849>

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна

Надійшла до редакції: 10.02.2026 • Схвалено до друку: 28.02.2026

Анотація

У статті представлено лексичний матеріал до Словника традиційних народних промислів. Пропоновані матеріали відображають особливості та регіональні відмінності термінології гончарства Поділля. Актуальність зумовлена тим, що багато проблем діалектної лексикології досі не розв'язано, зокрема не створено загальноукраїнського словника говірок і словника окремих регіонів українських говорів. Номінація явищ, понять традиційної народної культури є поліінформативною, а їх фіксація та збереження залишається актуальним завданням сучасної діалектології. Джерела фактичного матеріалу – записи живого народного мовлення, зроблені автором у 12 (дванадцяти) населених пунктах Поділля впродовж 1998–1999 рр. У дослідженні представлено 120 лексем та варіантів.

Ключові слова: словник, говірка, лексика, традиційні народні промисли, подільські говірки, тематична група лексики, гончарська лексика, лексикографія

¹ Стаття є продовженням публікацій автора, зокрема: Жвава, О. А. Матеріали до словника традиційних народних промислів (гончарська лексика подільських говірок). *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Твори», вип. 38, с. 78–83; Жвава, О. А. (2024б). Матеріали до словника традиційних народних промислів (гончарська лексика подільських говірок). Частина 2. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Твори», вип. 39, с. 108–117; Жвава О. А. Матеріали до словника традиційних народних промислів (гончарська лексика подільських говірок). Частина 3. (2025). *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*, вип. 40, с. 116–123. Частина 4. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*, 2025, 41, 137–144.

UDC 811.81'28.738.3
DOI 10.31652/2521-1307-2026-42-13

The Lexical Materials for the Dictionary of Traditional Folk Crafts (Pottery Vocabulary of Podillia Dialects). Part 5

Olha Zhvava <https://orcid.org/0000-0003-1046-8849>

Khmelnyskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine

Received: 10.02.2026 • Accepted: 28.02.2026

Abstract

The article analyzes lexical material for the Dictionary of Traditional Folk Crafts. The proposed materials reflect the peculiarities and regional differences of the pottery terminology of Podillia. The relevance of the article is due to the fact that many problems of dialect lexicology have not yet been solved, in particular, a national dictionary of dialects and a dictionary of individual regions of Ukrainian dialects have not been created. The nomination of phenomena and concepts of traditional folk culture is poly-informative, and their fixation and preservation remains an urgent task of modern dialectology. The sources of the factual material are recordings of live folk speech made by the author in 12 (twelve) settlements of Podillia in 1998-1999. The purpose of the research is to review the history of Podillia pottery as a folk craft, as well as to present a fragment of a dictionary of pottery terminology, and to introduce into scientific circulation a name to denote the realities of pottery. The article uses general scientific methods of research: analysis, synthesis and observation, which made it possible to identify and systematise colloquial material; the descriptive method was used in the process of analysing the vernacular speech. Special linguistic methods of research: questionnaires and interviews contributed to the recording of dialect speech, contextual and interpretive analysis allowed to identify transformations of the semantic scope of lexemes functioning in the live speech of speakers of Podillia dialects, linguo-geographical method made it possible to illustrate the habitat of the recorded names. **The result of the research** is the introduction of lexical material collected during the expedition into scientific circulation. The work on the dictionary of pottery terminology is planned to be continued, streamlining the previously collected vocabulary. Studying the cultural characteristics of Ukrainians allows not only to expand and develop general knowledge, but also to pass on the nation's invaluable experience to future generations. The vocabulary of traditional crafts is a unique basis for enriching the language, a part of cultural and social memory. It is also important to compile dictionaries, as the recording of traditional folk culture concepts is an urgent issue not only for ethnology but also for linguistics. The pottery vocabulary of Podillia dialects is a complex multifaceted system with a clear structure. The study of this vocabulary proves that in terms of area, it shows tendencies towards spatial opposition: some of the lexemes are not found in neighbouring dialects (brashne, bohonok, vedrovyi pot, veselce, etc.). We see the prospects for further research in the continuation of work on the compilation of the Dictionary of Podillia Dialects.

Keywords: vocabulary, dialect, lexicon, traditional folk crafts, Podillia dialects, thematic group of vocabulary, pottery vocabulary, lexicography

Постановку проблеми, її актуальність, **аналіз останніх досліджень і публікацій**, мету і завдання статті, а також **джерела фактичного матеріалу** подано в попередніх публікаціях автора, наведених вище.

Виклад основного матеріалу дослідження. Структуру словникової статті подано так, що реєстрове слово, якщо воно відмінюване, подано в початковій формі великими літерами жирним шрифтом за українською абеткою. Далі у квадратних дужках малими літерами жирним шрифтом відбито вимову цього слова. Потім подано стислу найнеобхіднішу граматичну інформацію реєстрової лексеми, напр.: закінчення родового відмінка однини чи називного відмінка множини іменників, їхні рід та число; закінчення родових форм для прикметників; закінчення родового відмінка для

кількісних числівників; деякі особові закінчення, вид, перехідність / неперехідність для дієслів; указано частиномовну належність для займенників, прислівників і службових частин мови. Кожну окрему семему багатозначного слова відокремлено арабською цифрою. Слова витлумачено лексичними відповідниками літературної мови, або розкрито описово. Реєстрові лексеми паспортизовано літерними скороченнями назв обстежених населених пунктів. Особливості вимови представлено за допомогою загальної фонетичної транскрипції для запису українського літературного й діалектного мовлення, що запропоновано в першому томі «Атласу української мови» (АУМ, 1984). Фонетичні й морфологічні варіанти реєстрових слів наводимо в різних словникових статтях.

ФРАГМЕНТ СЛОВНИКА

СА́ВАННЯ [са́ван'а]. Процес перебирання глини руками для вилучення зайвих домішок (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).

СА́МИЙ ГОРН [са́ми'ї горн]. Яма, вимощена цеглою, де безпосередньо випалюють посуд (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).

САРА́Й [сара'ї], ю, чол. Прибудова при самому горні, схожа на невеличку хатинку (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

СВИНЕ́ЦЬ [сви'нец'ї], ю, чол. Свинцева полива (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).

СВИСТІ́ВКА [свист'іўка], и, жін. Дитяча іграшка, що свистить, у формі звіра чи птаха (усі н.п.).

СВИСТУ́Н [сви'стўн], а, чол. Дитяча іграшка, що свистить, у формі звіра чи птаха (усі н.п.).

СВИСТУ́НЕЦЬ [сви'стунец'ї], я, чол. Дитяча іграшка, що свистить, у формі звіра чи птаха (усі н.п.).

СВИСТУ́ЛЬКА [св'істўлка], и, жін. Дитяча іграшка, що свистить, у формі звіра чи птаха (усі н.п.).

СЕРЕ́ДНІЙ ГО́РЩИК [се'ред'н'її горшчи'к]. Горщик, що вміщує від 3 до 7 літрів рідини (Адамівка, Павлівка).

СИВА́К [си'ва́к], а, чол. Горщик сірого кольору, випалений особливим чином (Громи).

СИВИ́Й ГО́РЩИК [сиви'ї горшчи'к]. Горщик сірого кольору, випалений особливим чином (усі н.п.).

СИЛА́Ж [си'ла́ж], у, чол. Приладдя, на якому сохне посуд (усі н.п.).

СИНІ́Й ГО́РЩИК [син'її горшчи'к]. Горщик синього або сірого кольору, випалений особливим чином (усі н.п.).

СИРА́ ЗЕМЛЯ [си'ра зе'мл'а]. Глина, яка ще не оброблялася гончарем (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

СИРЕ́ЦЬ [си'рец'ї], ю, чол. Глина, яка ще не оброблялася гончарем (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

СИРОВИ́НА [си'рови'на], и, жін. Назва всієї кількості глини, змішаної для виробництва посуду (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

СИТО [си́то], а, сер. Спеціальне сито для проціджування фарб і поливи (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).

СИТЕ́ЧКО [сите'чко], а, сер. Спеціальне сито для проціджування фарб і поливи (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).

СИТЦЕ [си́ц:е], я, сер. Спеціальне сито для проціджування фарб і поливи (Адамівка,

- Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СІДАТИ ЗА КРУГ [с'ідати^е за круг]. Процес виготовлення посуду на гончарному крузі від початку до кінця (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СІКТИ [с'ікти]. Процес багаторазового перерізування глини стругом чи дротиною (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СІЛЬНИЦЯ [с'іл'ниці'а], і, жін. Посуд для тримання солі (усі н.п.).
- СКАЧУВАТИ [скачувати^е]. Процес викачування глини на лаві (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СКЛЕП [склеп], у, чол. Верхня частина горна (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СКЛИТИ [склити^е]. Процес випалення посуду вдруге (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СКÓЗИК [скóзи'к], а, чол. Найбільший горщик (Купин, Саврань).
- СКРИБАЧКА [скри'бачка], и, жін. Дерев'яна лопатка, якою зчищають глину з лави, гончарного круга чи рук гончара (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СЛЕЗА́ [слеза́], и, жін. Кругова лінія, що наноситься на посуд під крисами (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СЛÉСИ [слéси], мн. Куполоподібні зводи в горні (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СЛÓІК [слóйік], а, чол. Висока посудина циліндричної форми з трохи звуженим отвором (Бубнівка, Пісочна, Купин, Новоселівка).
- СЛІЙ [сл'і], я, чол. Висока посудина циліндричної форми з трохи звуженим отвором (Бубнівка, Пісочна, Купин, Пиріжна, Новоселівка).
- СЛОЙ [сло], я, чол. Горщик, що вміщує двадцять літрів рідини (Саврань).
- СЛОМАЧКА [сломачка], и, жін. Приладдя, яким гончар зчищає рештки глини з круга і рук під час формування посуду (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СЛЬÓСИ [сл'óси^е], мн. 1. Нижня частина горна, де випалюється посуд. 2. Куполоподібні зводи в горні (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СМЕТА́ННИЦЯ [смет'тан:и'ц'а], і, жін. Посудина для тримання сметани (усі н.п.).
- СМУЖКА [смуж'ка], и, жін. Пряма горизонтальна лінія, що наноситься на посуд пензлем (усі н.п.).
- СМУЖЕЧКА [смуже'чка], и, жін. Пряма горизонтальна лінія, що наноситься на посуд пензлем (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СОКИРА [сокира], и, жін. Інструмент, яким розбивають глину на дрібні частини (усі н.п.).
- СОЛÓМИНКА [солóми'нка], и, жін. Приладдя, яким наносять на посуд лінії чи інший малюнок (усі н.п.).
- СОРОКІВКА [соро'к'іўка], и, жін. Одиниця виміру, коли виходить сорок виробів на штуку (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СÓХНУТИ [сóхнути^е]. Процес висихання гончарних виробів (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СПІД [сп'ід], у, чол. 1. Нижня частина гончарного круга. 2. Нижня частина горна, на яку складають вироби для випалювання. 3. Нижня частина горщика (усі н.п.).
- СПІДНЯК [сп'ід'н'ак], а, чол. Нижня частина гончарного круга (Бубнівка).
- СПРИНЦÓВКА [спри'нциóўка], и, жін. Інструмент для розмальовування посуду (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СТАНÓК [станóк], а, чол. Гончарний круг (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СТЕЛА́Ж [сте'ла́ж], у, чол. Приладдя для просушування посуду (усі н.п.).
- СТÉЧКО [стéчко], а, сер. Пристосування особливої форми, яким обробляють гончарні вироби під час виготовлення на гончарному крузі (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СТОВБУН [сто'ўбун], а, чол. 1. Назва високого горщика (Саврань). 2. Назва горщика, що вміщує 7 літрів рідини (Пісочна).
- СТÓВПЧИК [стóўпчи'к], а, чол. Орнамент у вигляді кругової лінії, що проходить під крисами посуду (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СТÓПКА [стóпка], и, жін. Маленький глиняний стаканчик (усі н.п.).
- СТÓРОЖ [стóрож], а, чол. Посудина, яку ставлять у горні для визначення

- температури (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СТОРОЖОК [сторожок], а, чол. Посудина, яку ставлять у горні для визначення температури (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СТОС [стос], у, чол. 1. Невеликий шматок глини, вагою до п'яти пудів. 2. Весь посуд, який укладається в горн гончарем (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СТРУГ [струг], а, чол. Шматок коси, яким перерізають гончарну глину на частини (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СТРУЖОК [стружок], а, чол. Шматок коси, яким перерізають гончарну глину на частини (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СТРУНА́ [струна́], и, жін. Інструмент, яким дрібно січуть глину (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- СТУПА [сту́па], и, жін. Посудина, в якій перетирають свинець, пісок, фарби для виготовлення поливи (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СУШИТИ [сушити^є]. Процес висихання виробів (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- СУШКА [су́шка], и, жін. Процес висихання виробів (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ТАЗО́К [тазо́к], у, чол. Посудина циліндричної форми, подібна до ринки, в якій колись пекли хліб (Саврань).
- ТАНДЖЕ́Р [тандже́р], а, чол. Кругла плеската посудина з широким дном і низькими вінцями (Купин).
- ТАРА́ХКАЛО [тарáхкало], а, сер. Дитяча іграшка (Громи, Шарин, Пиріжна).
- ТАРА́ХКАЛЬЦЕ [тарáхкал'це], я, сер. Дитяча іграшка (всі н.п.).
- ТАРАХТЬО́Л [тарáхт'ол], а, чол. Дитяча іграшка (Громи, Шарин, Пиріжна).
- ТАРАХТЬО́ЛКА [тарáхт'олка], и, жін. Дитяча іграшка (Громи, Шарин, Пиріжна).
- ТАРЕ́ЛЬ [таре́ль], і, жін. Кругла плеската посудина з широким дном і низькими вінцями, в неї накладають або насипають страву і подають до столу (Павлівка).
- ТАРІ́ЛКА [тар'ілка], и, жін. Кругла плеската посудина з широким дном і низькими вінцями, в неї накладають або насипають страву і подають до столу (усі н.п.).
- ТИ́ЧКА [ти́чка], и, жін. Знаряддя у вигляді букви Т, яким перегрібають вогонь у горні (і не тільки в горні) (усі н.п.).
- ТОВА́Р [товáр], у, чол. Весь посуд, який гончар укладає в горн (усі н.п.).
- ТО́ПКА [то́пка], и, жін. Місце в горні, куди гончар складає дрова (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ТРА́МКИ [тра́мки], мн. Приладдя, на якому сушиться посуд (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- ТРИ́ДЦЯТКА [три'ц':áтка], и, жін. Одиниця виміру, коли виходить тридцять виробів на штуку (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ТРИ́ЙНИК [тр'ійнік], а, чол. Горщик, що втриє менший за одиначку (Купин, Громи, Бубнівка).
- ТРИ́ЙНЯК [тр'ій'я́к], а, чол. 1. Горщик, що втриє менший за одиначку. 2. Три горщики, зліплені разом (Купин, Громи, Бубнівка).
- ТРИ́ЙНЯ́ТА [тр'ій'я́та], мн. Три горщики, зліплені разом (усі н.п.).
- ТРИ́ЩИ́НА [тр'ішчи'на], и, жін. Пошкодження на гончарних виробках (усі н.п.).
- ТУГАВІ́ТИ [тугав'іти^є]. Процес, коли вироби тверднуть, і їх можна брати руками (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ТУПИ́ЦЯ [ту́пиц'а], і, жін. Занехаяна сокира, якою розбивають глину на дрібні частини (Купин, Громи, Бубнівка).
- УГРІВА́ТИ [угр'івати^є]. Процес розведення слабкого вогню в горні (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- УКЛА́Д [укла́д], у, чол. Назва дрібного посуду, який докладався до більших виробів безкоштовно чи за меншу ціну (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- УКЛА́ДЧИК [укла́дчи'к], а, чол. Майстер, який укладає посуд в горн для випалювання (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- УМА́НСЬКА [у́ман'с'ка]. Назва глини за місцем добування (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).

- УСУШКА [усушка], и, жін. Процес висихання посуду (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- УТЯТНИК [ут'ятник], а, чол. Велика миска, в якій перуть білизну, миють посуд тощо (Саврань).
- ФА́РБА [фа́рба], и, жін. Рідина, яка надає колір гончарним виробам (усі н.п.).
- ФЕ́РЕТА [фе"ре́та], и, жін. Склоподібний сплав, яким покривають посуд, переважно переплавлений свинець (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ФІ́РІТА [фі"рі́та], и, жін. Склоподібний сплав, яким покривають посуд, переважно переплавлений свинець (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ФЛЯ́НДРУВА́ТИ [фл"андрува́ти]. Процес розпису посуду (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ФО́РМА [фо́рма], и, жін. Посудина циліндричної форми, в якій пекли хліб (Павлівка).
- ФОРМУВА́ТИ [формува́ти]. 1. Процес виготовлення посуду на гончарному крузі від початку до кінця. 2. Процес вироблення верхньої частини посуду (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- ФРІ́ТА [фрі́та], и, жін. Склоподібний сплав, яким покривають посуд, переважно переплавлений свинець (Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ХВИ́ЛЬКА [хвілі́ка], и, жін. Орнамент у вигляді хвилястих ліній (усі н.п.).
- ХИ́ЖА [хі́жа], і, жін. Прибудова при горні, де зберігається паливо і гончар захищається від дощу (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ХЛІВ [хлі'ї], а, чол. Прибудова при горні, де зберігається паливо і гончар захищається від дощу (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).
- ХМЕ́ЛИК [хмілі"к], а, чол. Орнамент у вигляді хвилястих ліній (Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ХРІ́ТА [хрі́та], и, жін. Склоподібний сплав, яким покривають посуд, переважно переплавлений свинець (Павлівка, Шарин).
- ХРУ́ТА [хру́та], и, жін. Склоподібний сплав, яким покривають посуд, переважно переплавлений свинець (Павлівка, Шарин).
- ХУДО́ЖНЯ МИСКА [художн'а міска]. Миска, багато оздоблена орнаментом (Жорнище, Крищенці, Павлівка).
- ХУДО́ЖНИК [художни"к], а, чол. Майстер, що займається розписом гончарних виробів (усі н.п.).
- ЦЯ́ЦЬКА [ца́ц'ка], и, жін. Дитячі іграшки (усі н.п.).
- ЦВІ́ТНИК [цві"тнік], а, чол. Горщик для квітів (усі н.п.).
- ЦИ́НДРА КОВА́ЛЬСЬКА [ціндра кова́льс'ка]. Чорний камінь, який є огарком із заліза, для поливи посуду (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ЦІ́ЛА СКА́ЛКА [ці́ла ска́лка]. Назва найсильнішого вогню в горні (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).
- ЧАВУ́НЕЦЬ [чавунець], я, чол. Горщик, що наближається формою до металевого заводського виробу (Купин, Пісочна, Громи, Павлівка, Шарин, Саврань).
- ЧАН [чан], у, чол. Виріб глекоподібної форми, в якому зберігали воду (Пісочна).
- ЧЕ́БРИК [че́бри"к], а, чол. Миска великого розміру, в якій миють посуд, перуть білизну тощо (Павлівка, Пісочна).
- ЧЕРВÓНА ГЛИ́НА [че"рво́на гли́на]. Глина червоного кольору (Бубнівка).
- ЧЕРВОНУВА́ТИЙ ГЛЕ́Й [че"рвонува́тиї гле́ї]. Глина червоного кольору (Бубнівка).
- ЧЕРЕВА́ТЕНЬКИЙ [че"ре"ва́те"нкі]. Низький горщик (Бубнівка).
- ЧЕ́РЕВО [че́ре"во], а, сер. Назва середньої випуклості горщика (Піріжна).
- ЧЕРЕВЦЕ́ [че"ре"уце́], я, сер. Назва середньої випуклості горщика (Павлівка, Бубнівка).
- ЧЕТВЕРИК [че"тве"рік], а, чол. Горщик, учетверо менший за одиначку (Бубнівка).
- ЧЕТВІ́РНИЙ [че"тві"рні]. Одиниця виміру, коли виходить чотири вироби на штуку (Бубнівка).
- ЧЕТВЕРТА́К [че"тве"рта́к]. Одиниця виміру, коли виходить чотири вироби на штуку (Бубнівка).
- ЧЕТВІ́РНЯТА [че"тві"рн'ата], мн. Чотири горщики, з'єднані разом (усі н.п.).
- ЧИРВІ́НЬ [чирв'ін'], і, жін. Червона фарба, якою розписують гончарні вироби (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).

ЧИЛЮСТА [чи'л'уста]. Яма, вимощена цеглою, де випалюють посуд (Бубнівка).

ЧИСТА ГЛИНА [чиста гли'на]. Хороший пластичний сорт глини (Пісочна, Купин, Саврань, Городок, Громи, Шарин).

ЧІПЛЯТИ ВУХО [ч'іпл'ати'є в'ухо]. Процес приєднання до виробу вушка (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

ЧОРНА ГРУДА [чорна гру'да]. Чорний камінь у порошок, з якого виготовляють поливу (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

ЧОРНОЗЬОМ [чорноз'ом], у, чол. Земля, якою засипають горн, для випалення чорного посуду (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

ШАЛАШ [шалаш], а, чол. Навіс із дощок над горном (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

ШЕСТИРИК [ше'сти'рик], а, чол. Горщик, ушестеро менший за одиначку (Бубнівка).

ШИЯ [ши'я], і, жін. Середня частина горна (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

ШІСТІРНИЙ [ш'іс'т'ірни'ї]. Одиниця виміру, коли виходить шість виробів на штуку (Бубнівка).

ШЛÓСИ [шл'óси'є], мн. Куполоподібні зводи в горні (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

ШЛЯМУВАТИ [шл'амувати'є]. Процес проціджування глини через сито або ганчірку (Бубнівка).

ШЛЯМÓВКА [шл'амóвка], и, жін. Процес проціджування глини через сито або ганчірку (Бубнівка).

ШЛЯМУВА́ННЯ [шл'амувáн'а]. Процес проціджування глини через сито або ганчірку (Бубнівка).

ШЛЬÓСИ [шл'óси'є], мн. Куполоподібні зводи в горні (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

ШМАТ [шмат], у, чол. Великий шматок глини, збитий довбнею (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).

ШМАТÓК [шматóк], а, чол. Великий шматок глини, збитий довбнею (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).

ШМАТУВА́ТИ [шматува́ти'є]. Процес нарізування глини (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці, Павлівка, Шарин).

ШПИ́ЧКА [шпи'чка], и, жін. Інструмент для протикання отворів (Адамівка, Бубнівка, Жорнище, Крищенці).

ШПІ́НЬ [шп'ін'], я, чол. Вертикальний стрижень, що з'єднує верхню і нижню частини гончарного круга (Бубнівка).

ШТИР [штир], я, чол. Вертикальний стрижень, що з'єднує верхню і нижню частини гончарного круга (Бубнівка).

ШТУКОВÉ [штуковé], ого, сер. Назва посудини, що правила за одиницю виміру (Купин, Громи, Бубнівка).

ШУПÉНИК [шупéни'к], а, чол. Горщик, у якому варять кашу (Бубнівка, Пісочна).

ЯБЛУ́ЧКА [йáбл'учка], мн. Орнамент у вигляді круглих плям (усі н.п.).

ЯНДÓЛА [йандóла], и, жін. Миска великого розміру, в якій миють посуд, перуть білизну тощо (Павлівка).

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Гончарська лексика говірок Поділля є складною багатоплановою системою, що має чітку структуру. Її вивчення засвідчує, що в ареальному плані вона виявляє тенденції до просторового протиставлення: частина лексем не виявляється в суміжних

сучасних говірках або має інше значення (*слеза, стос, танджер, чилюста, шпінь, шупеник, хру(і)та, фріта, ферета, фіріта, яндола*). Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в продовженні роботи над укладанням Словника подільських говірок.

Перелік обстежених населених пунктів

с. Адамівка Вінковоцького р-ну Хмельницької обл.;

с. Бубнівка Гайсинського р-ну Вінницької обл.;

с. Громи Уманського р-ну Черкаської обл.;

с. Жорнище Іллінецького р-ну Вінницької обл.;

с. Крищенці Тульчинського р-ну Вінницької обл.;

с. Купин Городоцького р-ну Хмельницької обл.;

с. Новоселівка Гайсинського р-ну Вінницької обл.;
с. Павлівка Калинівського р-ну Вінницької обл.;
с. Пиріжна Кодимського р-ну Одеської обл.;

с. Пісочна Городоцького р-ну Хмельницької обл.;
м. Саврань Савранського р-ну Одеської обл.;
с. Шарин Уманського р-ну Черкаської обл.

Специфіку гончарської лексики говірок Поділля вдалося з'ясувати за допомогою інформаторів: В. Г. Дерев'янка (1964 р.н.), О. Г. Дерев'янка (1960 р.н.), П. З. Островського (1959 р.н.), П. А. Семенченка. (1921 р.н.), Е. І. Міщенко (1926 р.н.), Г. А. Рижак, Г. Г. Козак

(1905 р.н.), І. А. Ткачука (1923 р.н.), О. М. Почина (1927 р.н.), Н. І. Матушак (1935 р.н.), Д. О. Гончарука (1937 р.н.), О. Г. Луцишина (1922 р.н.), А. Г. Погонец, Д. О. Грушовенка (1930 р.н.), О. С. Оришнюк (1928 р.н.), М. А. Леуса (1930 р.н.).

Література

- АУМ (1984) – *Атлас української мови. В 3-х томах*, т. 1. Київ : Наукова думка, 495 с.
Брилінський, Д. М. (1991). *Словник подільських говірок*. Хмельницький, 116 с.
Мединський, А. М. (2006). *Структурна організація і семантика гончарської лексики у подільських говірках* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 20 с.
Прусевич, А. (1916). Гончарный промысел в Подольской губернии. *Кустарные промыслы Подольской губернии*. Київ, с. 3–116.
Спанатій, Л. С. (1997). *Гончарна лексика в говорах української мови* : дис... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Миколаїв, 216 с.
Шульгіна, Л. (1929). Гончарство в с. Бубнівці на Поділлі. *Етнографічні дослідження. Матеріали з етнології*. Київ, с. 111–184.

References

- AUM (1984) – *Atlas ukrainiskoi movy. V 3-kh tomakh [Atlas of the Ukrainian language. In 3 volumes]*, t. 1, Kyiv : Naukova dumka, 495 s. (in Ukrainian).
Brylinskyi, D. M. (1991). *Slovnnyk podilskykh hovirok*. Khmelnytskyi, 116 s. (in Ukrainian).
Medynskyi, A. M. (2006). *Strukturna orhanizatsiia i semantyka honcharskoi leksyky u podilskykh hovirkakh [Structural organization and semantics of pottery vocabulary in Podolian dialects]* : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: spets. 10.02.01 «Ukrainska mova». Kyiv, 20 s. (in Ukrainian).
Prusevych, A. (1916). Honcharnyi promysel v Podolskoi hubernyy [Pottery in the Podolsk province]. *Kustarnye promysly Podolskoi hubernyy*. Kyiv, s. 3–116. (in Russian).
Shulhina, L. (1929). Honcharstvo v s. Bubnivtsi na Podilli [Pottery in the village of Bubnivtsi in Podillia]. *Ethnographic research. Materials on ethnology*. Kyiv, s.111–184. (in Ukrainian).
Spanatii, L. S. (1997). *Honcharna leksyka v hovorakh ukrainiskoi movy [Pottery vocabulary in Ukrainian dialects]*: dys... kand. filol. nauk: spets. 10.02.01 «Ukrainska mova». Mykolaiv, 1997. 216 s. (in Ukrainian).

Автор

Ольга Жвава, кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри слов'янської філології
e-mail: o.a.zhvava@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-1046-8849>

Author

Olha Zhvava, PhD in Philology,
Associate Professor of the Department of Slavic
Philology
e-mail: o.a.zhvava@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-1046-8849>

Конфлікт інтересів

Автор засвідчує про відсутність конфлікту інтересів

Conflict of Interests

The author declares that she has no conflict of interest